DUBBA · OYSS HAZIRLIK **CEVAP ANAHTARI**

9. Sınıf Tarih Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 4

Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Anahtar ve sorular çevrim içi

9. Sınıf Tarih · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 4)

1. Aşağıdaki kaynakları inceleyerek soruları cevaplayınız.

> ***Kaynak A*** *— Bir ilçe halk kütüphanesinin kuruluş yıl dönümü sergisindeki tanıtım panosundan (kurgusal): "Kütüphanemiz 1934 yılında bir okul odasında, kasabalıların evlerinden getirdiği iki yüz kitapla açıldı. Kitapların çoğunun ilk sayfasında bağışlayanın adı ve 'Kasabamızın çocukları okusun.' gibi kısa notlar hâlâ duruyor. Bu sergiyi, o yıllarda kasabalıların yoksulluğa rağmen bir araya gelerek nasıl ortak bir eser ortaya koyduğunu yeni kuşaklara anlatmak için hazırladık. Serginin ardından mahalle derneklerimiz, bu geleneği sürdürmek amacıyla yeniden kitap bağışı kampanyası başlattı."*
>
> ***Kaynak B*** *— Sergiyi gezen lise öğrencisi Sena'nın okul gazetesine yazdığı yazıdan (kurgusal): "Sergide 1934'te kütüphaneye gelen okuyucuların çoğunun kitabı eve götürmeyip okul odasında okuduğunu öğrendim. İlk anda bunu tuhaf buldum. Sonra o yıllarda evlerin çoğunda elektrik olmadığını, akşamları gaz lambasıyla oturulduğunu okuyunca okuyucuların neden gündüz kütüphanede okumayı seçtiğini anladım. Bağış listesinde büyük dedemin adını da gördüm. Artık her gün önünden geçtiğim o eski binaya bakınca kendimi bu kasabanın geçmişinin bir parçası gibi hissediyorum."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1.1. Kaynak A'ya göre tarih öğrenmenin **topluma** sağladığı **bir** faydayı ve Kaynak B'ye göre **bireye** sağladığı **bir** faydayı, kaynaklardaki ifadelerle ilişkilendirerek açıklayınız.

1.2. Sena'nın sınıf arkadaşı "Doksan yılı aşkın süre önce açılmış bir kütüphanenin hikâyesi bugün bizim işimize yaramaz." demiştir. Bu görüşe katılıp katılmadığınızı belirtiniz. Cevabınızı tarih öğrenmenin faydalarına dayanan **iki** gerekçeyle açıklayınız.

2. Bir tarih öğretmeni, Yeşilova adlı bir kasabaya ilk otomobilin ne zaman geldiğini araştıran öğrencilerine aşağıdaki üç kaynağı vermiştir (kurgusal).

> ***Kaynak C*** *— Kasabada çıkan haftalık bir gazetenin 14 Nisan 1926 tarihli sayısından: "Geçen salı öğleden sonra kasabamızın hekimi Rasim Bey'in İzmir'den getirttiği otomobil çarşı meydanına girdi. Bu aracı ilk kez gören halk, meydanı doldurarak saatlerce etrafında dolaştı. Gürültüden ürken atlar yüzünden arabacılar meydanı boşaltmak zorunda kaldı."*
>
> ***Kaynak Ç*** *— Yeşilova belediye meclisinin Mayıs 1926 tarihli karar defterinden: "Kasabaya otomobil gelmiş olması sebebiyle çarşı yolunun genişletilmesine ve meydandaki çeşme önüne araba bağlanmamasına oy birliğiyle karar verilmiştir."*
>
> ***Kaynak D*** *— 1987'de yayımlanan "Yeşilova'nın Dünü" adlı bir kasaba tarihi kitabından: "Kasabaya ilk otomobil 1929 yılında tüccar Hilmi Efendi tarafından getirilmiştir."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

2.1. Kaynakları birinci elden ya da ikinci elden kaynak olarak sınıflandırıp tabloya yazınız. Her sınıflandırmanın **gerekçesini** belirtiniz.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Kaynak	Birinci elden / İkinci elden	Gerekçe
C		
Ç		
D		

2.2. Bir öğrenci "Kaynak D bir kitap olduğu için en doğru bilgiyi o verir; diğer kaynaklara bakmaya gerek yoktur." demiştir. Bu görüşü, tarihçinin kaynakları **tenkit** etmesi (eleştiri süzgecinden geçirmesi) gerekliliği açısından değerlendiriniz. Görüşe katılıp katılmadığınızı belirtiniz ve **iki** gerekçe yazınız.

3. Bir araştırmacı, bir İç Anadolu kasabasındaki tarihî çarşı hamamının 1920–1970 yılları arasındaki işletme kayıtlarını dijital tarih yöntemleriyle incelemiştir. Araştırmacının proje günlüğünden alınan beş not aşağıda **karışık sırayla** verilmiştir (kurgusal).

> ***Proje günlüğü***
> ***K.*** *"Hamam işletmecilerinin el yazısıyla tuttuğu yedi hesap defterini sayfa sayfa taradım. Ailelerden ödünç aldığım eski hamam fotoğraflarını yüksek çözünürlükte bilgisayara aktarıp hepsini PDF ve JPEG dosyaları hâline getirdim."*
> ***L.*** *"Bugün müşteri sayılarını gösteren grafiği ve kayıt tablosunu bir genel ağ sitesinde yayımladım. Başka araştırmacılar da kullanabilsin diye tabloyu veri seti olarak paylaştım; sonuçları kasabanın kültür merkezinde bir toplantıda da anlatacağım."*
> ***M.*** *"Hamamın kasabanın gündelik hayatındaki yerini araştırmaya karar verdim. Bu konuda yazılmış iki tezi okudum, hamamın son işletmecisinin kızıyla görüştüm ve notlarımı ekip arkadaşlarımla ortak çevrim içi belgeye kaydettim."*
> ***N.*** *"Kayıtları yıllara ve günlere göre karşılaştırdım. Kasabanın evlerine şebeke suyunun bağlandığı yıllardan sonra hamama gelen müşteri sayısının belirgin biçimde azaldığını gördüm; bu sonucu başka kaynaklarla da sınıyorum."*
> ***O.*** *"Taranan dosyaları tek tek kontrol ettim. İki kez taranmış on dört sayfayı ayıkladım, yılı yanlış girilmiş kayıtları düzelttim. Her kayda tarih, kadınlar günü ya da erkekler günü, müşteri sayısı ve odun gideri etiketlerini ekledim."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

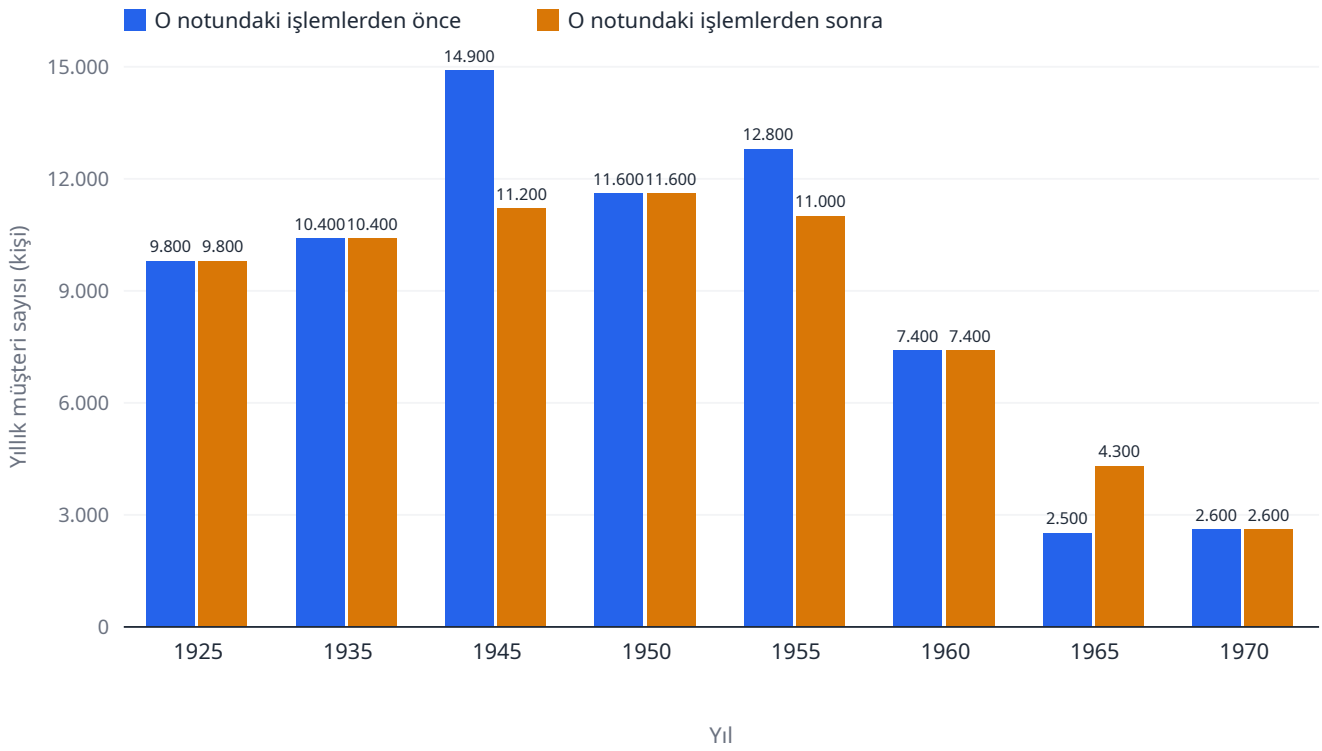
3.1. Notları dijital tarih çalışmalarında izlenen süreçlerin sırasına göre tabloya yerleştiriniz. Her notun hangi sürece ait olduğunu yazınız.

Sıra	Not (harf)	Dijital tarih süreci
1		
2		
3		
4		
5		

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Şekil 1'de araştırmacının O notundaki işlemleri yapmadan önce ve yaptıktan sonra elde ettiği yıllık müşteri sayıları verilmiştir.

Şekil 1. Hamamın yıllık müşteri sayısı (kurgusal)

3.2. Araştırmacı O notundaki işlemleri yapmadan doğrudan N notundaki çalışmaya geçseydi ulaştığı sonuç nasıl etkilenebilirdi? Şekil 1'deki **iki** farkı O notundaki işlemlerle ilişkilendirerek açıklayınız.

4. Aşağıda, Tarım Devrimi'nin etkilerini araştıran bir lise öğrencisinin tarih öğretmenine yazdığı mektuptan bir bölüm verilmiştir (kurgusal).

> ***Kaynak E*** *— Bir lise öğrencisinin tarih öğretmenine yazdığı mektuptan (kurgusal): "Tarım Devrimi'ni araştırırken en çok şaşırdığım şey, insanların yalnızca yiyecek bulmak için değil, birlikte yaşamayı öğrenmek için de değişmek zorunda kalmasıydı. Tohumları toprağa gömen eller, zamanla kanallar kazan, tahıl ambarları kuran, ambara giren ürünü sayıp kaydeden ellere dönüştü. Önce tarlaların yanı başında birkaç ev, sonra bir köy, bir kasaba ve en sonunda surlarla çevrili bir kent… Bu dönüşümün ardında yalnızca tarlaların değil, insanlar arasındaki ilişkilerin de yeniden biçimlendiğini gördüm."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

4.1. Mektupta Tarım Devrimi'nin **yerleşmeye** etkisine ilişkin **bir** ve **ekonomik faaliyetlere** etkisine ilişkin **bir** değişim yansıtılmaktadır. Bu değişimleri mektuptaki ifadelerle ilişkilendirerek ayrı ayrı açıklayınız.

4.2. Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkisini ele alan **beş ile yedi** cümlelik bir paragraf yazınız. Paragrafınızda aşağıdaki ölçütlerin **tümüne** uyunuz:

- Tarım Devrimi öncesi ve sonrası yaşam biçimini karşılaştırınız.
- Artı ürünün ortaya çıkmasının ekonomik hayata (depolama, iş bölümü, vergi ve kayıt tutma gibi) en az **iki** yansımasını belirtiniz.
- Paragrafınızı Tarım Devrimi'nin ilk medeniyetlerin doğuşundaki önemini vurgulayan bir sonuç cümlesiyle bitiriniz.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

5. Aşağıdaki kaynakları inceleyerek soruları cevaplayınız.

> ***Kaynak F*** *— Bir Akad kralı adına dikilen zafer stelinin yazıtından (kurgusal, sadeleştirilmiş): "Ben, Agade'nin kralı, dört bir yanın hükümdarı! Tanrılar bütün ülkeleri yönetme görevini bana verdi. Sınır yüzünden birbirleriyle savaşan kentleri tek bir tahtın altında topladım. Her zaman silah altında duran ordumla dağları aştım, kuzeydeki ormanlara ve maden dağlarına kadar vardım. Askerlerim yiyeceklerini yendikleri ülkelerin ambarlarından aldı; ganimeti ve hammaddeyi Agade'ye taşıdı. Bana başkaldıran uzak kentlerin surlarını yeniden yıktım."*
>
> ***Kaynak G*** *— İmparatorluk döneminde bir Roma lejyonunda görev yapan askerin ailesine yazdığı mektuptan (kurgusal, sadeleştirilmiş): "Lejyonumuzdaki askerlerin çoğu benim gibi yaya savaşır ve maaşımızı düzenli alırız. Zırhımız, miğferimiz, kılıcımız ve kalkanımız sayesinde yakın dövüşte rakiplerimizden üstünüz; ancak bu ağır donanımla hızlı yürüyemiyoruz. Yurttaşlardan çıkan asker yetmediği için son yıllarda ücretle tutulan askerler de aramıza katıldı. Babamın anlattığına göre onun gençliğinde senatonun sözü çok geçermiş; şimdi senato toplansa da son kararı imparator veriyor. İmparatorumuz aynı zamanda başrahip unvanını da taşıyor."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

5.1. Kaynak F ve Kaynak G'ye göre Akad kralı ile Roma imparatorunun yönetimdeki konumları arasındaki **bir benzerliği** ve **bir farklılığı** kaynaklardaki ifadelere dayanarak açıklayınız.

5.2. Kaynak F ve Kaynak G'ye göre Akad ve Roma ordularının ihtiyaçlarının karşılanma biçimini karşılaştırınız. Bu farkın Akad Devleti'nin merkezden uzak bölgelerdeki hâkimiyetine etkisini açıklayınız.

6. Bir müzenin Mezopotamya salonunda, Güney Mezopotamya'daki bir Sümer kentinde bulunan eserlerin sergilendiği üç vitrin vardır. Vitrinlerin tanıtım etiketleri aşağıda verilmiştir (kurgusal).

> ***Vitrin 1 — Kil tablet (sadeleştirilmiş çeviri):*** *"Kral, komşu kentle aradaki tarla sınırı konusunda iki tarafın tanıklarını dinledi. Sınır taşını eski yerine diktirdi; verdiği hükmü tapınağın duvarına yazdırdı."*
> ***Vitrin 2 — Sur tuğlaları ve kent planı:*** *Kentin çevresi kalın kerpiç surlarla çevrilidir. Kazılar, surların komşu kentlerle sınır savaşlarının sıklaştığı dönemlerde genişletildiğini göstermiştir.*
> ***Vitrin 3 — Kakma süslemeli ahşap pano:*** *Panonun üst sırasında kral, tapınakta tanrıya adak sunarken; alt sırasında ise savaş arabalarının önünde ilerlerken betimlenmiştir. Arabaların arkasında, hepsi aynı biçimde giyinmiş, miğferli ve mızraklı yaya askerler yürümektedir.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

6.1. Vitrin 2 ve Vitrin 3'teki eserlerden yararlanarak Sümer ordusuyla ilgili tablodaki soruları cevaplayınız.

Soru	Cevap
Sümer kentlerinde düzenli askerî birlikler neden kurulmuştur?	
Sümer ordusu hangi birliklerden oluşmaktadır?	
Askerlerin görünümü ordunun nasıl bir yapıda olduğunu gösterir?	

6.2. Müzeyi gezen bir ziyaretçi "Bu kentte yargı işleri, din işleri ve savaş ayrı ayrı kişilerin elindeydi." demiştir. Bu görüşe katılıp katılmadığınızı belirtiniz. Cevabınızı Vitrin 1 ve Vitrin 3'ten **birer** kanıtla destekleyiniz.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Puanlama anahtarı ve örnek cevaplar Dubba'nın hazırladığı örneklerdir; resmî değerlendirme ölçütleri ODSGM ve okulun tarafından belirlenir.

Soru – Öğrenme Çıktısı – Beceri

Soru	Öğrenme çıktısı	Beceri
1	TAR.9.1.1. Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını yorumlayabilme	KB2.14. Yorumlama; KB2.17. Değerlendirme
2	TAR.9.1.2. Tarihin doğasını farklı kaynaklar üzerinden inceleyebilme	SBAB2.3. Kaynağı İnceleme; SBAB2.4. Kaynağı Sorgulama
3	TAR.9.1.4. Dijitalleşmenin tarih araştırma ve yazımının dönüşümüne etkisini değerlendirebilme	KB2.4. Çözümleme; KB2.17. Değerlendirme
4	TAR.9.2.1. Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkisini değerlendirebilme	SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama; KB2.13. Yapılandırma
5	TAR.9.2.2. Eski Çağ'daki farklı medeniyetlerin yönetim ve ordu sistemlerini özetleyebilme	KB2.7. Karşılaştırma; SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama
6	TAR.9.2.2. Eski Çağ'daki farklı medeniyetlerin yönetim ve ordu sistemlerini özetleyebilme	SBAB2.3. Kaynağı İnceleme; KB2.3. Özetleme

Puanlama Tablosu

1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2	Toplam
8	8	9	8	10	6	8	9	8	9	9	8	100

Çözümler ve Puanlama Anahtarı

1.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4.

- **Topluma fayda — Kaynak A (4 puan):** Tarih öğrenmek, toplumun ortak değerlerini ve dayanışma geleneğini yeni kuşaklara aktararak ortak kimliğin ve toplumun devamlılığının sağlanmasına katkı sunar. Kaynakta sergi, kasabalıların yoksulluğa rağmen bir araya gelip ortak bir eser ortaya koyduğunu yeni kuşaklara anlatmak için hazırlanmış; ardından mahalle dernekleri bu geleneği sürdürmek için yeniden kitap bağışı kampanyası başlatmıştır. (Geçmişin toplumu harekete geçirmesi, kültürel mirasın korunması yönünde ifadeler de kabul edilir.)
- **Bireye fayda — Kaynak B (4 puan):** Tarih öğrenmek, bireyin olayları o günün koşullarına göre değerlendirmesini sağlar ya da bireyde aidiyet duygusu geliştirir. Kaynakta Sena, okuyucuların kitabı eve götürmemesini önce tuhaf bulmuş, evlerde elektrik olmadığını öğrenince durumu dönemin koşullarıyla açıklamıştır; ayrıca bağış listesinde büyük dedesinin adını görünce kendini kasabanın geçmişinin bir parçası gibi hissetmiştir. (İki faydadan biri kaynakla ilişkilendirilmişse tam puan verilir.)

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

KISMİ PUAN: Yalnızca bir fayda doğru açıklanmışsa 4 puan. Fayda doğru adlandırılmış ama kaynaktaki bir ifadeyle ilişkilendirilmemişse o fayda için 2 puan. Kaynaklar yer değiştirilerek (A'dan bireye, B'den topluma) yazılmış ama fayda kaynakla tutarlıysa o fayda için 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş, kaynaklarla ilgisiz ya da her iki kaynak için aynı faydayı tekrar eden cevaplar.

1.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 2+3+3 (tutum 2, her gerekçe 3 puan).

Beklenen tutum: Görüşe **katılmıyorum**.

Kabul edilebilir gerekçeler (herhangi ikisi):

- İnsan hayatını geçmiş ile gelecek arasında sürdürür; bugünü anlamlandırmak ve geleceğe dair öngörüde bulunmak için geçmişi bilmek gerekir. Kütüphanenin hikâyesi, kasabanın bugünkü kurumlarının hangi emekle kurulduğunu gösterir.
- Tarih, toplumun ortak değerlerini kuşaktan kuşağa aktarır; ortak değerlerini bilmeyen toplumun devamlılığı zorlaşır. Kaynak A'daki yeni bağış kampanyası, eski dayanışma örneğinin bugün de toplumu harekete geçirdiğini gösterir.
- Tarih, bireye kimlik ve aidiyet duygusu kazandırır; Sena'nın kendini kasabanın geçmişinin bir parçası gibi hissetmesi bunun örneğidir.
- Tarih öğrenen birey olayları o dönemin koşullarına göre değerlendirmeyi, tek taraflı yargılardan uzak durmayı öğrenir.

KISMİ PUAN: Tutum belirtilmeden iki geçerli gerekçe yazılmışsa 6 puan. Tutum ve tek geçerli gerekçe yazılmışsa 5 puan. Gerekçe genel ("tarih önemlidir") ve faydayla ilişkilendirilmemişse o gerekçe için 1 puan.

SIFIR PUAN: Boş, yalnızca "katılıyorum/katılmıyorum" yazan ya da gerekçesi tarih öğrenmenin faydalarıyla ilgisiz cevaplar. Görüşe katılan ve gerekçesini faydalara dayandırmayan cevaplar da sıfır puan alır.

2.1. TAM PUAN (9 PUAN)

Dağılım: 3+3+3 (her satırda sınıflandırma 1, gerekçe 2 puan).

Kaynak	Birinci elden / İkinci elden	Gerekçe
C	Birinci elden	Olayın yaşandığı günlerde, 1926'da kasabada çıkan gazetede yayımlanmış; olayı yaşandığı dönemde aktaran özgün bir kaynaktır.
Ç	Birinci elden	Olayla aynı yıl, Mayıs 1926'da belediye meclisince yazılmış resmî bir karardır.
D	İkinci elden	Olaydan yaklaşık altmış yıl sonra, 1987'de yazılmış bir kitaptır; yazar olayı yaşadığı dönemde kaydetmemiş, sonradan başka kaynaklara dayanarak aktarmıştır.

KISMİ PUAN: Sınıflandırma doğru ama gerekçe yoksa o satır için 1 puan. Gerekçe yalnızca "gazete olduğu için", "kitap olduğu için" gibi kaynağın türüne dayanıyor, oluştuğu zamana değinmiyorsa o satır için 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş ya da üç kaynağın tamamının sınıflandırması yanlışsa. "Birincil/ikincil" gibi farklı terimlerle yapılan sınıflandırmalar, anlam doğruysa puanlanır.

2.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 2+3+3 (tutum 2, her gerekçe 3 puan).

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Beklenen tutum: Görüşe **katılmıyorum**.

Kabul edilebilir gerekçeler (herhangi ikisi):

- Bir bilginin kitapta yer alması onu doğru yapmaz; tarihçi her kaynağı ne zaman, kim tarafından ve hangi kaynaklara dayanılarak oluşturulduğunu sorgulayarak tenkit etmelidir. Kaynak D, olaydan çok sonra yazılmış ikinci elden bir kaynaktır ve bilgisini hangi belgeye dayandırdığını belirtmemektedir.
- Kaynak C ve Kaynak Ç olayın yaşandığı yıla ait birinci elden kaynaklardır ve birbirini desteklemektedir: Gazete 1926'da otomobilin geldiğini yazmakta, belediye de aynı yıl otomobil geldiği için yol kararı almaktadır. Bu nedenle Kaynak D'deki 1929 tarihi bu kaynaklarla karşılaştırılmadan kabul edilemez.
- Birinci elden kaynaklar da tek başına kesin doğru sayılmaz; hepsi birbiriyle karşılaştırılmalıdır. Kaynak D'deki bilgi, belki kasabaya gelen ilk değil sonraki bir otomobile aittir; bu da ancak kaynakların karşılaştırılmasıyla anlaşılabilir.
- Tarihsel bilgi, yeni kaynaklar ortaya çıktıkça yeniden değerlendirilir; 1987'de yazılmış kitaptaki bilgi, sonradan bulunan gazete ve meclis kayıtlarıyla düzeltilebilir.

KISMİ PUAN: Tutum belirtilmeden iki geçerli gerekçe yazılmışsa 6 puan. Tutum ve tek geçerli gerekçe yazılmışsa 5 puan. Gerekçe kaynaklara değinmeden yalnızca "her kaynak sorgulanmalıdır" biçiminde genel kalmışsa o gerekçe için 1 puan.

SIFIR PUAN: Boş, gerekçesiz ya da Kaynak D'yi yalnızca kitap olduğu için en güvenilir kaynak kabul eden cevaplar.

3.1. TAM PUAN (10 PUAN)

Dağılım: 5 × 2 (her satırda doğru not 1, doğru süreç adı 1 puan).

Sıra	Not (harf)	Dijital tarih süreci
1	M	Araştırma ve veri toplama
2	K	Verileri dijitalleştirme
3	O	Verileri düzenleme ve kataloglama
4	N	Verileri analiz etme ve yorumlama
5	L	Sonuçları paylaşma ve sunma

Süreç adları anlamı korunarak farklı sözcüklerle yazılmışsa (ör. "verileri temizleme ve sınıflandırma", "sonuçları sunma") kabul edilir.

KISMİ PUAN: Her doğru hücre 1 puandır. Notlar yanlış sırada yazılmış ama her notun karşısına doğru süreç adı yazılmışsa her doğru eşleşme için 1 puan verilir.

SIFIR PUAN: Boş ya da tablodaki hiçbir hücre doğru değilse.

3.2. TAM PUAN (6 PUAN)

Dağılım: 3+3 (her fark için: farkın O notundaki işlemle ilişkisi ve sonuca etkisi).

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

- **1945'teki fark — iki kez taranmış sayfalar:** İşlemlerden önce 1945'te 14.900, sonra 11.200 müşteri görünür. Aradaki 3.700 kişilik fazlalık, iki kez taranıp ayıklanmamış sayfalardaki kayıtların iki kez sayılmasından kaynaklanır. Ayıklama yapılmasaydı 1945'te gerçekte olmayan bir zirve görülür; şebeke suyundan önceki dönemin müşteri sayısı olduğundan yüksek çıkar ve sonraki düşüş olduğundan büyük yorumlanırdı.
- **1955 ile 1965 arasındaki fark — yılı yanlış girilmiş kayıtlar:** İşlemlerden önce 1955 olduğundan 1.800 fazla (12.800), 1965 aynı miktarda eksik (2.500) görünür; iki yılın toplamı değişmediği için kayıtların bir bölümü yanlış yıla işlenmiştir. Düzeltme yapılmasaydı müşteri sayısı 1955'e kadar artıyor ve sonra daha sert düşüyor gibi görünür; düşüşün ne zaman başladığı ve şebeke suyuyla ilişkisi yanlış belirlenirdi.

Her iki farkta da sonucun geçerli ve güvenilir olmayacağı vurgulanmalıdır.

KISMİ PUAN: Fark şekilden doğru okunmuş ama O notundaki işlemle ilişkilendirilmemişse o fark için 1 puan. Fark doğru işlemle ilişkilendirilmiş ama sonuca etkisi açıklanmamışsa o fark için 2 puan. Etiket ekleme gibi O notundaki başka bir işleme şekilden bir fark göstermeden değinen cevap o madde için 1 puan alır.

SIFIR PUAN: Boş, şekildeki değerleri yanlış okuyan (ör. 1945'teki farkı yanlış yıla bağlayan) ya da O notundaki işlemlerle ilgisiz cevaplar.

4.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4.

- **Yerleşmeye etkisi (4 puan):** "Önce tarlaların yanı başında birkaç ev, sonra bir köy, bir kasaba ve en sonunda surlarla çevrili bir kent" ifadesi, Tarım Devrimi ile insanların toprağı işlemek için yerleşik hayata geçtiğini; tarlaların yakınında kurulan küçük yerleşmelerin zamanla büyüyerek köy, kasaba ve kentlere dönüştüğünü gösterir. (Surların artı ürünü ve yerleşmeyi korumak için yapıldığı açıklaması da kabul edilir.)
- **Ekonomik faaliyetlere etkisi (4 puan):** "Kanallar kazan, tahıl ambarları kuran, ambara giren ürünü sayıp kaydeden eller" ifadesi; sulamayla üretimin arttığını, ihtiyaçtan fazla ürünün (artı ürün) depolandığını ve bu ürünün kayıt altına alınmasının gerektiğini gösterir. Bu durum tarım dışı işlerle uğraşan kişilerin ortaya çıkmasına, yani iş bölümünün çeşitlenmesine de zemin hazırlamıştır.

KISMİ PUAN: Yalnızca bir değişim mektuptaki ifadeyle ilişkilendirilerek doğru açıklanmışsa 4 puan. Değişim doğru ama mektuptaki ifadeyle ilişkilendirilmemişse o değişim için 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş, mektupla ilgisiz genel bilgi ya da yalnızca mektuptan cümle aktarıp açıklama yapmayan cevaplar.

4.2. TAM PUAN (9 PUAN)

Dağılım: 3+3+3 (her ölçüt 3 puan).

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

- **I. Karşılaştırma (3 puan):** Tarım Devrimi öncesinde insanların avcılık ve toplayıcılıkla geçindiği, besin bulmak için sürekli yer değiştirdiği; Tarım Devrimi ile toprağı işleyerek ürettiği ve kalıcı yerleşmelerde yaşamaya başladığı belirtilmelidir.
- **II. Artı ürünün ekonomik yansımaları (3 puan):** En az ikisi açıklanmalıdır: ürünün ambarlarda ya da tapınaklarda depolanması; herkesin tarlada çalışmasına gerek kalmayınca çömlekçilik gibi zanaatlarla uğraşanların ortaya çıkması (iş bölümü); ürünün vergilendirilmesi ve kayıt altına alınması gereğinin yazının icadına zemin hazırlaması; özel mülkiyetin ortaya çıkması.
- **III. Sonuç cümlesi (3 puan):** Paragraf, Tarım Devrimi'nin köyden kente, kentten devlete uzanan süreci başlatarak ilk medeniyetlerin temelini oluşturduğunu vurgulayan bir cümleyle bitmelidir.

KISMİ PUAN: Karşılanan her ölçüt 3 puandır. II. ölçütte yalnızca bir yansıma açıklanmışsa bu ölçüt için 2 puan. Sonuç cümlesi var ama paragrafın sonunda değilse III. ölçüt için 2 puan. Paragraf beş cümleden kısa ya da yedi cümleden uzunsa toplam puandan 1 puan düşülür.

SIFIR PUAN: Boş, konu dışı ya da ölçütlerin hiçbirini karşılamayan cevaplar.

5.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4.

- **Benzerlik (4 puan):** Her iki hükümdar da gücünü dine dayandırmakta, dinî bir nitelik taşımaktadır. Kaynak F'de kral, bütün ülkeleri yönetme görevini tanrıların kendisine verdiğini söylemektedir; Kaynak G'de imparator aynı zamanda başrahip unvanını taşımaktadır. (Her iki hükümdarın da geniş toprakları yöneten güçlü bir merkezî otorite olması, kaynaklara dayandırılmışsa kabul edilir.)
- **Farklılık (4 puan):** Kaynak F'de Akad kralı kararlarını tek başına veren, kendini "dört bir yanın hükümdarı" olarak tanıtan bir yöneticidir; yazıtta danıştığı bir meclisten söz edilmez. Kaynak G'de ise Roma'da senato bulunmaktadır; imparator son kararı verse de senato toplanmaya devam etmektedir. (Kaynak G'de yönetimin zaman içinde değiştiği, senatonun etkisinin azaldığı; Kaynak F'de böyle bir değişimden söz edilmediği yönündeki karşılaştırma da kabul edilir.)

KISMİ PUAN: Yalnızca benzerlik ya da yalnızca farklılık kaynaklara dayanarak doğru açıklanmışsa 4 puan. Benzerlik ya da farklılık doğru ama kaynaktaki ifadelerle ilişkilendirilmemişse her biri için 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş, kaynaklarla ilgisiz ya da ordu yapısını anlatıp yönetimdeki konuma değinmeyen cevaplar.

5.2. TAM PUAN (9 PUAN)

Dağılım: 3+3+3 (Akad ordusu 3, Roma ordusu 3, Akad hâkimiyetine etki 3 puan).

- **Akad ordusu (3 puan):** Kaynak F'ye göre Akad ordusu sürekli silah altındadır (daimî ordu), ancak ihtiyaçları düzenli bir sistemle karşılanmaz; askerler yiyeceklerini yendikleri ülkelerin ambarlarından alır, ganimet ve hammadde seferlerle elde edilir.
- **Roma ordusu (3 puan):** Kaynak G'ye göre Roma lejyonlarındaki askerler düzenli maaş alır; asker yetmeyince ücretle tutulan askerler orduya katılır. Ordunun ihtiyacı düzenli bir sistemle karşılanmaktadır.
- **Akad hâkimiyetine etkisi (3 puan):** Ordunun ihtiyaçları düzenli karşılanmayıp seferlere ve ganimete bağlı kalınca ordunun gücü süreklilik kazanamamıştır. Farklı halkların yaşadığı uzak bölgelerde isyanlar çıkmış (Kaynak F'de "başkaldıran uzak kentler"), bu bölgelerdeki hâkimiyet zayıflamıştır; askerî gücünü kaybeden Akad Devleti sonunda Gutilerin saldırılarıyla yıkılmıştır. (Yıkılışa değinmeden hâkimiyetin zayıfladığını isyanlarla ilişkilendiren cevaplar tam puan alır.)

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

KISMİ PUAN: Her doğru öğe 3 puandır. Akad ve Roma için yalnızca "daimî ordu" / "düzenli ordu" gibi ihtiyaçların karşılanma biçimine değinmeyen bilgiler yazılmışsa o öğe için 1 puan.

SIFIR PUAN: Boş, kaynaklarla ilgisiz ya da iki ordunun silah ve teçhizatını anlatıp ihtiyaçların karşılanma biçimine değinmeyen cevaplar.

6.1. TAM PUAN (9 PUAN)

Dağılım: 3+3+3.

Soru	Cevap
Sümer kentlerinde düzenli askerî birlikler neden kurulmuştur?	Komşu kentlerle sınır anlaşmazlığı yüzünden uzun süren savaşlar yaşanmış, kentler büyüdükçe güvenlik kaygısı artmıştır (Vitrin 2: surların sınır savaşlarının sıklaştığı dönemlerde genişletilmesi).
Sümer ordusu hangi birliklerden oluşmaktadır?	Savaş arabalı birlikler ve yaya askerlerden (piyadelerden) oluşmaktadır (Vitrin 3).
Askerlerin görünümü ordunun nasıl bir yapıda olduğunu gösterir?	Askerlerin aynı biçimde giyinmesi (üniforma benzeri kıyafet) ve miğfer, mızrak gibi silahlar taşıması, ordunun gelişigüzel toplanmış bir kalabalık değil, düzenli ve örgütlü birliklerden oluştuğunu gösterir.

KISMİ PUAN: Her doğru satır 3 puandır. Satırdaki cevap doğru ama eksikse (ör. yalnızca "savaş" yazılıp sınır anlaşmazlığına ya da güvenliğe değinilmemişse; yalnızca "piyade" yazılmışsa) o satır için 1 puan.

SIFIR PUAN: Boş ya da vitrinlerle ilgisiz cevaplar.

6.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 2+3+3 (tutum 2, her vitrinden kanıt 3 puan).

Beklenen tutum: Görüşe **katılmıyorum**. Sümer kentlerinde kral, yönetim yetkisinin yanında başyargıç, başrahip ve başkomutan niteliklerini de taşımaktadır.

- **Vitrin 1'den kanıt (3 puan):** Kralın sınır anlaşmazlığında tanıkları dinleyip hüküm vermesi, yargı işlerinin kralın elinde olduğunu (başyargıç) gösterir. (Hükmün tapınağın duvarına yazdırılması, yargı ile dinin iç içe olduğunun kanıtı olarak da kabul edilir.)
- **Vitrin 3'ten kanıt (3 puan):** Kralın üst sırada tapınakta tanrıya adak sunarken betimlenmesi din işlerinin (başrahip), alt sırada savaş arabalarının önünde ilerlerken betimlenmesi ordunun komutasının (başkomutan) kralın elinde olduğunu gösterir. (Bu ikisinden biri yeterlidir.)

KISMİ PUAN: Tutum belirtilmeden iki geçerli kanıt yazılmışsa 6 puan. Kanıt doğru ama vitrinle ilişkilendirilmemişse o kanıt için 1 puan.

SIFIR PUAN: Boş, yalnızca tutum yazan ya da görüşe katılıp vitrinlere dayanmayan cevaplar.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif